

KURBANI ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK

(24 Temmuz 2020 Cuma Vaazı)

Bizlere çeşit çeşit nimetler ihsan eden, bir Kurban bayramına daha yaklaştıran Rabbimize sonsuz hamd-ü senalar, Resul-i Ekrem (s.a.s.) Efendimize salat ve selam olsun.

Kurban, her türlü maddi ve manevi yakınlığı ve yakın olmayı ifade eder. Kurban, Allah'ın üzerimizdeki lütuf ve ihsanlarına şükürdür. İslam'ın şiarındandır. Allah yolunda her türlü fedakârlığın sembolüdür. Kurban, Allah'ın rızasını kazanmak ve ibadet maksadıyla belli vakitte, belirli cinsten hayvanları usulünce kesmektir. Belli vakit, zilhiccenin 10. günü bayram namazı kılındıktan sonra başlar, Hanefî mezhebine göre bayramın 3. günü akşamına kadar devam eder.

Kurban, hicretin ikinci yılında meşru kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

“Şüphesiz biz sana bitip tükenmez nimetler verdik.”

Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) erkek çocukları Kasım veya Abdullah vefat ettiğinde Mekke müşriklerinden As b. Vâil veya Ebu Cehil, **إِنَّ مُحَمَّدًا أَبْتَرُ** “O, ebterdir, soyu kesiktir.” demiş, Kevser suresi inmiştir. Allah-u Teâlâ Resul-i Ekrem'e (s.a.s.) dil uzatanlara, üstünlüğü sadece dünya malında, erkek çocuğun çokluğunda görenlere bu sure ile cevap vermektedir.

Kevser kelimesi “çokluk” mânasına gelen “kesret” kökünden türemiş olup çok değerli ve çok önemli şeyleri ifade eder. Tefsirlerde Kevser kelimesi, “çok hayır, Kur'an-ı Kerim, Kur'an'la ilgili ilimler, peygamberlik, makam-ı mahmûd, cennetteki bir nehir veya havuz, Hz. Peygamber'in nesli, ashabının ve ümmetinin çokluğu, duasının kabul olması, şanınin yüceliği, din konusundaki bilgi, beş vakit namaz, İslâm dini” gibi çeşitli anlamlarda yorumlanmıştır. “Çok hayır” “bitip tükenmez iyilik” anlamları daha çok tercih edilmiştir. (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, DİB, Ankara 2006, 5/700)

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ

“Şimdi sen rabbın için namaz kıl ve kurban kes!”

Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) bu nimetlerin şükürünü eda etmek üzere sadece Allah'a yönelerek namaz kılması ve O'nun rızası için değerli mallarından kurban kesmesi emredilmiş; bu suretle putlar için kurban kesen müşriklerin çok tanrılı inancını silip tevhid inancını yerleştirmesi ve kesilen kurbanlar sayesinde sosyal yardımın sağlanması amaçlanmıştır. (bkz. Kur'an Yolu, 5/700-701)

لِرَبِّكَ “Rabbın için” ifadesinde ibadetin sadece Allah rızası için olması gerektiğine vurgu vardır.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“De ki: "Benim namazım, (her türlü) ibadetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin rabbi olan Allah içindir.” (Enam, 6/162) Nüsük kelimesi hem genel olarak “tapınma” hem de özellikle “kurban” anlamına gelir. Burada müfessirlerce her iki mâna da verilmiştir. (bkz. Kur'an Yolu, 2/496)

إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

“Asıl sonu gelmeyecek olan, sana karşı nefret duyandır.” (Kevser, 108/1-3)

Erkek çocuğu yaşamadığı için kendisine “*sonu yok, nesli kesik*” diyen müşriklerin sözlerinden dolayı üzölmüş olan Hiz. Peygamber'e (s.a.s.) kevser, yani bitip tükenmez nimetler verildiği

müjdelenerek üzüntüsü giderilmiş, müşriklerin bu konudaki dedikoduları reddedilmiş ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şanının yüceliği gösterilmiştir. 3. âyet, onların bu davranışlarını kınamakta, her ne kadar erkek çocukları bulunsa da asıl soyu kesileceklerin kendileri olduğunu haber vermektedir. Çünkü onlar kıyamete kadar lânetle anılırken Hz. Peygamber (s.a.s.) rahmetle anılmakta, ismi dünyanın her tarafında günde beş vakit ezanda Allah'ın adıyla birlikte okunmaktadır. (bkz. Kur'an Yolu, 5/700)

Kurban İmtihandır:

Rabbimiz imtihan dünyasında ademoğlunu farklı alanlarda sınamaktadır. Kulların Allah katındaki değerleri de bu imtihandaki başarı derecelerine göre olacaktır. Peygamberlerin de imtihanları farklı farklı olmuştur. Yaptığı davet ve tebliği babası ve kavmi tarafından reddedilen, Nemrûd tarafından ateşe atılan Hz. İbrahim'in oğlu İsmail (as.) ile olan imtihanı Kur'an-ı Kerim'de Sâffât suresinde şöyle anlatılır:

فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

101- Bunun üzerine kendisine akıllı ve edepli bir erkek çocuğu olacağını müjdeledik."

Hız. İbrahim'in çocuğu olmamış, bir duası neticesinde yaşlılık döneminde Hz. İsmâil dünyaya gelmiştir.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا آبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

102- Çocuk, babasıyla beraber iş güc tutacak yaşa gelince babası ona, "Yavrucuğum" dedi, "Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm; düşün bakalım sen bu işe ne diyeceksin?" Dedi ki: "Babacığım! Sana buyurulanı yap; inşaallah beni sabredenlerden biri olarak bulacaksın."

Hız. İbrahim rüyasında oğlunu kurban eder iken görmüştü. Hız. İbrahim **أَذْبَحُ** (boğazlıyorum) demiş, **دَبَّحْتُ** (boğazladım) dememişti. Deniliyor ki, Hız. İbrahim, bu rüyayı Zilhicce'nin sekizinci, dokuzuncu, onuncu yani terviye, arefe, kurban bayramı geceleri sıra ile üç gece görmüştü. Peygamberlerin rüyası vahiy olduğundan, Hız. İbrahim yerine getirilmesi vacib hak bir emir olarak yorumlar bu rüyayı. Bunun üzerine onu zorla yapmaya kalkışmayıp, oğlu İsmail ile istişare eder. Bunu söylerken "ey yavrucuğum!" diye söze başlar. Hız. İbrahim'in yaşadığı bu durum, ne büyük bir ilâhî imtihandır! İlâhî bir emir olduğunu anlayan ve Allah'ın sabredenlerle beraber olduğunu bilen Hız. İsmail, "Ey babacığım! Ne ile emrolunuyorsan yap. Beni inşaallah sabredenlerden bulacaksın." der. (bkz. Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Sad.: İsmail Karaçam ve Diğ., 6/442-443)

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ

103- Her ikisi de (ilâhî buyruğa) teslim olunca ve babası onu yüzüstü yatırınca,

Bugün Mekke'de Mina'da kurbanların kesildiği mevkide, olduğu nakledilmiştir. (Elmalılı, 6/443)

وَنَادَيْنَاهُ أَن يَا إِبْرَاهِيمُ

104- "Ey İbrâhim!" diye ona seslendik;

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

105- "Tamam, rüyayı gerçekleştirmiş oldun." İşte iyileri biz böyle ödüllendiririz.

Hız. İbrâhim, rüya yolu ile aldığı ilahi emri tereddütsüz yerine getirirken, ihsan mertebesinde Allah'ı görüyormuşçasına bir şuurla gerçekleştirmişti.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

106- Bu, kesinlikle apaçık bir imtihandı.

Hız. İbrâhim'in karşılaştığı bu oğlunu kurban etme işi elbette açık bir imtihandır.

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

107- Biz, (oğlunun canına) bedel olarak ona iri bir kurbanlık verdik.

Hız. İbrâhim, rüyasında aldığı buyruğu yerine getirmeye karar verip gerçekleştirmek üzereyken, bu tutumuyla Allah tarafından tâbi tutulduğu büyük teslimiyet sınavını kazandığı için Allah-u Teâlâ, Cebrâil aracılığıyla görkemli bir koç göndererek oğlunun yerine bunu kurban etmesini istemiş, Hız. İbrâhim de öyle yapmıştır. (Kur'an Yolu Tefsiri, 4/546)

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

108-109- Onun hakkında, "İbrâhim'e selâm olsun!" ifadesini sonradan gelen nesiller arasında devam ettirdik.

Hız. İbrâhim kendisinden sonraki nesillerde selâm ve saygıyla anılmıştır. Biz müslümanlar, özellikle Hız. İbrâhim'i namazlarımızda "Allahümme salli..." ve "Allahümme bârik..." dualarını okuduğumuzda, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ile birlikte zikreder, ona dua ederiz. (Kur'an Yolu Tefsiri, 4/546)

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

110- Evet, iyileri işte böyle ödüllendiririz.

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ): يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ؟ قَالَ: "سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ"

Zeyd b. Erkam anlatıyor: Resûlullah'ın (s.a.s.) ashâbı, "Ey Allah'ın Resûlü! Bu kurbanlar nedir?" dediler. Resûlullah, "Babanız İbrâhim'in sünnetidir." diye cevap verdi. (İbn Mâce, Edâhî, 3: İbn Hanbel, IV, 368) Kurban ibadeti Hız. İbrâhim ile başlayan sünnet olup, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından tanzim edilerek, ibadet şeklini almıştır.

Hız. İbrâhim ve Hız. İsmail baba-oğul her ikisi de imtihan olunmuş ve onlar teslim olup gereğini yaparak, imtihanı kazananlardan olmuşlardı. Bugün bizler de imtihan olunmaktayız. Ekonomik yönden imkânı olan kardeşlerimiz, kurban ibadetini eda etmek için gayret etmeli, kurbanla Cenab-ı hakkın rızasını kazanmaya çalışmalıdır.

Kurban Takvaya Ulaştırır

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَاؤَهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

"Onların ne etleri Allah'a ulaşır ne de kanları; O'na ulaşacak olan sadece sizin takvânızdır. İşte Allah onları sizin istifadenize verdi ki size doğru yolu göstermesinden ötürü O'nu tâzimle anasınız. İyilik yolunu tutanları müjdele!" (Hac, 22/37)

Sözlükte “korumak, korunmak, sakınmak, saygı göstermek, dindar olmak, itaat etmek, korkmak” gibi anlamlara gelen takva “Allah’a itaat ederek azabından sakınmaktır, bu da ceza almayı haklı kılan davranışlardan nefsi korumak suretiyle gerçekleşir. Takva, dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizliktir. Takva, Allah’a karşı sorumluluk bilincidir. (bkz. Süleyman Uludağ, Takva, DİA, İstanbul 2010, 39/484-486)

Kur’an-ı Kerim’de yeryüzünde Allah’a (c.c.) takdim edilen ilk kurban olayı şöyle haber verilmektedir:

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

“Onlara Âdem’in iki oğlunun haberini gerçeğe uygun olarak anlat: Hani ikisi de birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, diğerine, "Andolsun seni öldüreceğim!" dedi. O da dedi ki: "Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder.” (Maide, 5/27)

Rivayete göre Âdem’in iki oğlu Hâbil ile Kabil arasında bir ihtilâf çıkmış, babaları her ikisinin de Allah’a kurban sunmalarını, hangisinin kurbanı kabul edilirse onun haklı olacağını söylemişti. O zaman gökten inen bir ateşin kurbanı yakması, kurbanın kabul edildiğini gösteriyordu. Sunulan kurbanlardan Hâbil’ininki kabul edildi. Kıskançlığı yüzünden bu durumu içine sindiremeyen Kabil, kardeşini öldürdü.

“Allah ancak takvâ sahiplerinden (kurban) kabul eder!” ifadesiyle Hâbil, kardeşinin takvâ ehli olmadığına, kurbanının bu sebeple kabul edilmediğine dikkat çekmiştir. Şüphesiz ki kabul veya reddetmek tamamen Allah’ın iradesine bağlıdır. Bu ayet-i kerime de Allah-u Teala takvâ ve ihlâs sahibi olmayanın amelini kabul etmeyeceğini bildirmiştir. (Kur'an Yolu Tefsiri, 2/253-254)

Rabbimiz sadece samimi olarak yapılan amelleri kabul ediyor. Kurban ibadetini eda ederken aslında kulluğumuzu, samimiyetimizi, takvamızı Rabbimize takdim ediyoruz.

Kurban Paylaşmaktır:

وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَاتِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Biz o büyükbaş hayvanları da Allah’ın size nişânelerinden kıldık; sizin için onlarda nice yararlar vardır. Onlar (kesim için) sıraya dizildiklerinde üzerlerine Allah’ın adını anın, cansız halde yere serildiklerinde ise onlardan hem kendiniz yiyin hem de ihtiyacını gizleyen ve gizlemeyen yoksulları doyurun. İşte onları şükredesiniz diye sizin istifadenize verdik.” (Hac, 22/36) Rabbimiz:

فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَاتِعَ وَالْمُعْتَرَّ

“...onlardan hem kendiniz yiyin hem de ihtiyacını gizleyen ve gizlemeyen yoksulları doyurun.” buyurarak, kurbanın sadece bir et temin etmek anlamı olmadığı, varlıklı imkân sahibi müminin kestiği kurbanın etini paylaşarak hem Rabbine yaklaşmakta hem de kesme imkânı olmayan diğer müslüman kardeşlerine yaklaşmaktadır.

Hz. Aişe (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (s.a.s.’in hanımları bir koyun kesmişlerdi. Resulullah (s.a.s.) مَا بَقِيَ مِنْهَا “Koyundan ne kadarı kaldı?” diye sordu. Hz. Aişe’de “Sadece kürek kemiği bölgesi kaldı. Gerisini dağıttık.” deyince; Resulullah (s.a.s.):

“Küreğinden başka hepsi bize (sevap) olarak kaldı.” (Tirmizi, Kıyame, 33)

Verdiklerimiz, ikram ettiklerimiz, paylaştıklarımız bizim olarak ebedi kalacaktır. İhtiyaç sahiplerini gözettiğimiz zaman bizde gözetiliriz. İkram ettiğimiz de bize de ikram olunur:

هَلْ تُنصَرُونَ وَ تَرْزُقُونَ إِلَّا بِضَعْفَانِكُمْ

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), “Size ancak zayıflarınız sebebiyle yardım ediliyor ve rızık veriliyorsunuz değil mi?” (Buhari, Cihad, 76) buyurmuş, toplumdaki ihtiyaç sahiplerini gözetmenin ilahî inayet ve yardıma vesile olacağını haber vermiştir.

Hz. Peygamber (s.a.s.), kurban etinin üçe taksim edilip, bir bölümünün kurban kesemeyen yoksullara dağıtılmasını, bir bölümünün akraba, tanıdık ve komşularla paylaşılmasını, bir kısmının da evde yenmesini tavsiye etmiştir (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 10). Kurban etinin tamamı evde bırakılabilir. Ancak, durumu iyi olan müslümanların, toplumda muhtaçların arttığı bir dönemde kurban etlerinin çoğunu hatta tamamını dağıtmaları daha uygun olur. Şâfiî mezhebine göre ise, kurban etinden az da olsa fakirlere verilmesi gerekir. (bkz. Kurban Sıkça Sorular, DİB, İstanbul 2018, s. 42)

Kurbanın etleri paylaşıldığı gibi, derileri, yünleri de fakirlere tasadduk edilmelidir. Kasap ücreti ise, kurban etinden değil, sahibi tarafından ayrıca ödenmelidir. Hz. Peygamber’in izinden giden sahabe-i kiram ikram etmeye, paylaşmaya önem vermiştir.

Menkıbe: Abdullah b. Ömer ra. anlatıyor: “Yedi ev vardı, hepsi de yoksuldu. Birisi bu evlerden birine bir koyun kellesi hediye etmişti. Ev sâhibi, komşusunun daha muhtaç olduğunu düşünerek kelleyi diğer komşuya gönderdi. İkinci komşu da aynı düşünceyle kelleyi üçüncü komşuya gönderdi. Bu şekilde kelle yedi ev arasında dolaştıktan sonra tekrar ilk hediye edildiği eve gönderildi.” (Hâkim, II, 526)

Kurbanını Paylaş Kardeşinle Yakınlaş:

Vekâlet yoluyla paylaştığımız kurbanımızla hiç tanımadığımız, görmediğimiz, bize binlerce kilometre uzakta olsa bile İslam bağı ile bağlandığımız kardeşlerimizin bayram sevincine ortak olabiliriz. Sizin selamınızla kesilecek kurban bir yoksul aileye aş olacak, bir yetimi sevindirecek, bir mazluma ümit olacaktır. Bağışladığımız kurbanla hem Rabbimize hem de ümmetin bir ferdi olan kardeşimize yaklaşmaktayız. Belki de bu amelimiz arşı alaya yükselecek ve Rabbimizin hoşnut olacağı salih ameller arasına melekler tarafından kaydedilecektir.

Kıssa: Davud-i Tâî Hz.’nin talebesi bir gün ona:

“Üstadım, biraz et pişirdim; lütfen buyrun!” der. Üstâdının sükût etmesi üzerine de eti getirir. Ancak Davud-i Tâî Hz., önüne konan ete bakarak:

“Falanca yetimlerden ne haber var evladım?” diye sorar. Talebesi:

“Bildiginiz gibi efendim!” der. O büyük Hak dostu da:

“O halde bu eti onlara götürüver!” buyurur.

Hazırladığı ikramı üstâdının yemesini arzu eden talebe ise:

“Efendim, siz de uzun zamandır et yemediniz!..” diyerek ısrar edecek olur. Fakat Davud-i Tâî kabul etmeyip:

“Evlâdım! Bu eti ben yersem bir müddet sonra dışarı çıkar, fakat o yetimler yerse, ebediyen kalmak üzere Arş-ı Âlâ’ya çıkar!..

Kurban, Allah-u Teala’nın emrine teslim, Resulüllah’ın (s.a.s.) sünnetine tabi olmaktır. Kurban paylaşmaktır, yakınlaşmaktır. Kurban ümmet bilincimizin tazelenmesidir.

Vekalet Yoluyla Kurban için 30 Temmuz Perşembe Arefe günü mesai bitimine kadar İl Müftülüğü binasında bulunan Türkiye Diyanet Vakfı Şubemizden veya Kurban Bağışı Noktaları’ndan bağışta bulunabilirsiniz.

Bu yılda inşallah İl Müftülüğümüzce Kurban derisi ve kelle bağışı kabul edilmekte olup, toplanan bağışlardan elde edilen gelir Şeyh Mehdi Camii altında inşaatı devam eden 4-6 Yaş Kur’an Kursumuz için kullanılacaktır. Kurban deri ve kelle bağışını toplama merkezlerimiz ve camilerimize ulaştırabilirsiniz.

Rabbim hayır ve bağışlarımızı, keseceğimiz, kestireceğimiz kurbanlarımızı dergah-ı uluhuyyetinde kabul eylesin. Sağlık ve afiyet içerisinde bayramlara ulaşmayı ve idrak etmeyi nasip eylesin. Cumanız mübarek olsun.

Hazırlayan: Hüseyin YAZICI

İl Vaizi